

HANS URS VON BALTHASAR

Sveti Jožef

Na mnogih božičnih ikonah sedi Jožef obrnjen stran od do-gajanja in sam zase čemerno nekaj tuhta v kotu. Pred njim stoji asketska postava, očitno prerok Izaija (»devica bo rodila«), in mu poskuša dopovedati, da ni ogoljufan. Kar je tu izraženo neprikrito, je skrivaj naznačeno tudi na nekaterih naših podobah, na katerih možu ne preostane boljše opravilo, kakor da drži kvišku hlevsko svetilko ali kaže pot vstopajočim ovčjim pastirjem. Kakšno opravilo naj bi mu sicer dodelili?

Jožefovo dejanje je globlje in bolj bistveno, kakor je mogoče slikarsko upodobiti. V njem moramo videti večji nasprotni pol do Abrahama, torej sklepni vrhunec vrste očakov, prerokov in duhovnikov, ki vsak na svoj način simbolizirajo zavezo med Bogom in njegovim ljudstvom. Abraham, stoletni, se smeje, ker mu Bog obljublja sina: »Zasmejal se je in dejal v svojem srcu: 'Ali se bo sto let staremu rodil otrok in bo devetdeset let stara Sara rodila?'« (1 Mz 17,17). A ne smeje se neverno, marveč »veruje Bogu, ki oživlja mrtve in kliče v bivanje stvari, ki jih ni« (Rim 4,17). Abraham postane trajen simbol zaveze: nemogoče naredi Bog sam, a ne brez človekovega sodelovanja, in prav to je najvišji Božji dar. Gorje tistemu, ki neverno odklanja dar (ker Bog vendar vse stori) kakor Zaharija: udarjen je, da postane nem in gluhi. V zavezi ne gre za pojasnilo, da je Bog vse in človek nič, marveč je treba sprevideti, da Bog tudi v ničnem človeku in skupaj z njim zmore biti vse. Abraham v svoji telesni moči spočetja dovoli Bogu, da je vse – in »to se mu je štel v pravičnost (to se pravi kot pravilno ravnanje v zavezi)« (1

Mz 15,6). – S tem dejanjem je naredil prostor za Boga, kar ni nič negativnega, ampak največja dejavnost, ki jo človek zmore doseči. Kaj uresniči to dejanje, izpeljano do kraja, je vidno v Mariji, Jožefovi ženi; to dejanje prevzame celotnega človeka, duha, dušo in telo. In da se more prav to uresničiti, se od zakonskega moža zahteva, da napravi enak prostor. Samo da tu ne gre, kakor pri Abrahamu, za prostor omejene spolne rodovitnosti, marveč za celovito napravljanje prostora, ki na svojem drugotnem mestu (kajti Bog je deloval že vnaprej) dovoljuje, da se razvije vseobsegajoče božje dejanje. Božji načrt glede učlovečenja njegovega Sina je nedeljen. Za uspešnost tega načrta pa se hkrati zahteva tudi Jožefova privolitev.

To ni samo predtakt za začenjajočo se novozavezno rodovitnost moške odpovedi spolnemu delovanju, kjer Bog to zahteva (»ne iz volje moža«, Jn 1,13), marveč postane znotraj rodovitnosti Matere in Kristusove neveste njena nepogrešljiva sestavina. Tudi in ravno s tem, da je za Jožefa pred tem čas strahu in tesnobe ter se sam sebi zdi zapuščen kot nekoristno, že zastarelo orodje. (Celibaterji v Cerkvi morajo prestatiti tudi to progo.) Šele ko sledi pojasnilo od zgoraj, Jožef vidi, kako malo bi bila Marijina skrivnost izvedljiva brez njegovega sodelovanja. Ni pa dobro, če se mož samemu sebi vnaprej zdi nepogrešljiv.

In medtem ko se Jožef nato sprijazni s svojo nalogo (ki se svetno gledano zdi vedno nekako prezirljiva), mu je nepričakovano vročen še veliko večji dar: Otroku sme dati v last ime Mesija: to je tisto, česar on sam, tudi kot Davidov potomec, nima v posesti in kar ima vendar pravico podeliti. Dobro pazimo: pri tem ne gre za juridično vnanjost in srečno naključje, marveč ponovno za bistveno sestavino enega samega in nedeljivega zveličavnega božjega načrta; gre za tkanje, vdeto že pred stoletji, zdaj pa stkano do kraja po osebi tega moža, posebej izvoljenega za to. Na tem, da mora Jezus *notranje* biti Davidov sin in se kot takšen pozna in razume (Mt 22,41–46), je razvidno, kako bistveno pomemben je Jožefov delež za dopolnitev odrešenjske zgodovine.

A dobro je, da Jožef jasnemu obrisu svojega lika ni dodal niti ene same besede razlage o sebi. Beseda, ki jo Bog govori z njim, te razlage ne potrebuje.